

Ruimte en sportaccommodaties

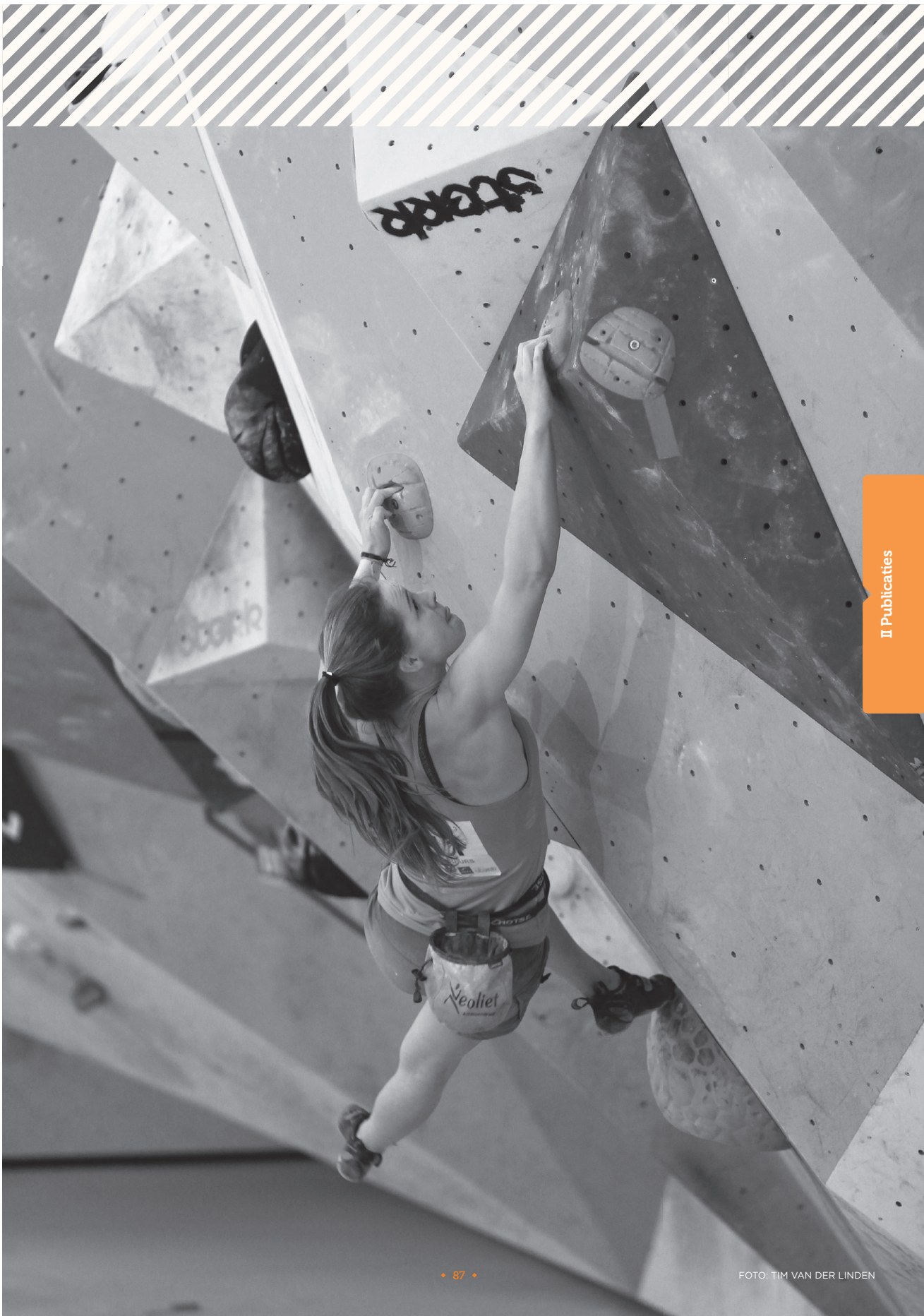
➡ Hoofdstuk 10

Remco Hoekman

In de vorige editie van het *Jaarboek Sport & Strategie* werden enkele lonkende perspectieven benoemd voor het thema ruimte en sportaccommodaties. Hierbij werd verwezen naar nieuwe dataverzameling op dit terrein en naar het NWO-onderzoeksprogramma 'Sport', waarbinnen ook een project loopt rond ruimte en accommodaties (Mulier Instituut/Universiteit Utrecht). Binnen dit project zijn thans drie promotietrajecten van start gegaan (zie deel III). Hiermee is fundamenteel onderzoek op dit terrein voor de komende jaren goed verankerd.

Toekomstige ruimtebehoefte en bestuurlijke modellen

Door een investering van het Ministerie van VWS kon de AccommodatieMonitor-Sport (AMS) worden uitgebouwd en worden de gegevens openbaar toegankelijk. Diverse onderzoeken met aandacht voor sportaccommodaties hebben hiervan kunnen profiteren. In de provincies Limburg (Van der Werff et al., 2013) en Noord-Brabant (Bakker et al., 2014) zijn de gegevens uit de AMS benut bij een onderzoek naar de ontwikkelingen in sportdeelname en accommodatiegebruik in de provincie en de consequenties hiervan voor het aantal sportaccommodaties. Deze onderzoeken

hebben plaatsgevonden tegen de achtergrond van krimp en bevolkingstransities die in deze provincies actueel zijn. De voornaamste conclusies uit deze onderzoeken zijn dat als gevolg van krimp en vergrijzing de behoefte aan accommodaties afneemt, en dat een uitbreiding van de sportruimte gelet op de toekomst niet wenselijk is (althans niet in deze regio's – zie ook hoofdstuk 2 over de tevredenheid van burgers met lokale sportvoorzieningen).

De gevolgen van de krimp laten zich niet overal in het land voelen. Met name in stedelijk gebied is nog sprake van bevolkingsgroei. Een ruimteonderzoek in de gemeente Utrecht laat zien dat daar nog rekening moet worden gehouden met een toename van de behoefte aan buitensportaccommodaties. Bakker en Hoekman (2013) stellen vast dat vooral voetbal en hockey nog groeipotentie hebben en meer ruimte vragen in de toekomst. Gelet op de stedelijke dichtheid is het evenwel lastig om dit te realiseren. Daarnaast is het in de huidige economische tijden moeilijk om geld vrij te maken voor investeringen in additionele sportruimte. Hierdoor is het van belang om te bezien in hoeverre de aanwezige ruimte efficiënter benut kan worden. Oplossingsrichtingen die worden aangedragen zijn het vergroten van de samenwerking en het gedeeld gebruik van velden, het verruimen van speeldagen, het bevorderen van het spelen op zondag, en het optimaal gebruikmaken van de mogelijkheden van kunstgras (zie ook hoofdstuk 2).

Bij uitbreiding van sportruimte is intersectorale samenwerking steeds belangrijker om een en ander financieel van de grond te krijgen en te komen tot een optimale benutting. Sport moet daarbij niet alleen aan de lat staan, maar samenwerken met bijvoorbeeld onderwijs, welzijn, ruimte en economie. In de publicatie *Sport, Ruimte & Economie: Kansen voor Nederland* van Open Ontwerpatelier 2028 zijn de belangrijkste ruimtelijke en economische thema's vanuit de verkenningen voor het Olympisch Plan 2028 bij elkaar gezet en worden diverse goede voorbeelden gegeven van kruisbestuivingen tussen de sectoren.

De publicatie van de gemeente Amsterdam getiteld *Bewegen met de Sportas Amsterdam* sluit hier eveneens goed op aan. In deze publicatie schetsen de auteurs de potentie van de Sportas Amsterdam, waar bewegen, recreatie, breedtesport en topsport samenkomen en worden verbonden met onderwijs, wetenschap en sportgerelateerde bedrijven en instellingen. Het gebied biedt hiermee vele mogelijkheden voor samenwerking tussen de overheid, het bedrijfsleven en kennisinstellingen. De publicatie laat zien dat er veel gerealiseerd kan worden als gemeenten er samen met lokale partners de schouders onder zetten om een prominent gebied voor sport en bewegen te realiseren. Dat er ook gevaren kleven aan samenwerking met private partijen, concludeert Van der Burg (2013) in zijn analyse van de plannen voor een nieuw stadion voor Feyenoord. Van der Burg wijst vooral op de financiële risico's voor de gemeente (en voor de club).

IJsbanen, zwembaden, golfbanen en Finse pistes

Sommige accommodaties kunnen niet bestaan zonder overheidssteun. Dat geldt niet zozeer voor voetbalstadions, maar wel voor ijsbanen. Bij ijsbanen was afgelopen jaar de discussie over overheidssteun actueel bij de plannen voor een nieuw Thialf. Op basis van een verkenning van de publieksfinanciering van (inter)nationale ijsbanen, multifunctionele en topsportaccommodaties brachten Bakker, Straatmeijer en Van der Poel (2013) in beeld dat overheidssteun gebruikelijk is bij deze accommodaties. Bij de exploitatie van accommodaties alleen voor de schaatssport is in de praktijk vrijwel altijd een overheidssubsidie geboden. De onderzochte topsportaccommodaties bleken allemaal tot stand te zijn gekomen met steun van hogere en lagere overheden.

Andere accommodaties die door gemeenten in stand worden gehouden en veelal sterk op de gemeentebegroting drukken, zijn zwembaden. Naar schatting gaat ongeveer achttien procent van het gemeentelijk budget naar zwembaden, zo staat in het boek *Zwemmen in Nederland* (Van der Werff & Breedveld, 2013). Van Etten (2013) verwacht, op basis van zijn masterthesis *Het einde van de openbare zwembaden?!*, dat dit in de toekomst afneemt door sluiting van zwembaden en een sterkere mate van privatisering met lagere exploitatiebijdragen door de gemeente (zie verder hoofdstuk 11).

Zwemmen in Nederland biedt overigens niet alleen inzicht in eigendom, beheer en exploitatie van zwembaden, maar belicht de zwemsport in al haar facetten. Het is een brancherapport waarin ook aandacht is voor de aanwezigheid en toegankelijkheid van zwembaden en thema's als zwemvaardigheid, zwemveiligheid, deelname aan zwemmen, topsport, doelgroepen, zwemlesaanbieders en zwemverenigingen. Ook in andere branches of takken van sport zijn specifieke publicaties verschenen. Een voorbeeld hiervan is de rapportage *Tennisbanen in Nederland* (Bakker & Van der Poel, 2013) waarin aandacht is voor de diversiteit in typen tennisbanen (en de afname én voordelen van gravel als ondergrond). Een ander voorbeeld, waarin een bredere insteek is gekozen, is de publicatie *De golfbaan in beeld* (Verschoor, 2014). In deze compacte publicatie zijn de brancheontwikkelingen van golf weergegeven en is een toekomstvisie neergelegd. De opstellers concluderen onder andere dat door een onevenredige toename van het aanbod ten opzichte van de vraag sprake is van een teruglopende baanbezetting. Gesignaleerd wordt dat dit een serieus probleem kan worden voor de exploitatie van golfbanen.

In België is onderzoek gedaan naar aanbod en gebruik van zogenaamde 'Finse pistes', een lusvormig loopparcours met een toplaag van houtschilfers (Scheerder et al., 2014). Volgens de onderzoekers ondersteunt de aanleg van deze lichte sportinfrastructuur op succesvolle wijze de toenemende interesse in de loopsport en verhoogt het hiermee de mogelijkheden om individueel of in groepsverband te sporten

in de openbare ruimte. Het aanbod sluit hiermee aan op een bestaande vraag om op een veilige en toegankelijke wijze te kunnen sporten in de openbare ruimte.

Blik vooruit

Niet alleen in België, maar ook in Nederland neemt de aandacht voor het mogelijk maken van sport in de openbare ruimte toe. Dit is mede ingegeven door de toename van het sporten buiten de officiële accommodaties. Desalniettemin hebben beheer- en exploitatievraagstukken bij gemeenten nog altijd de overhand, samen met planning- en spreidingsvraagstukken en thema's als multifunctioneel gebruik. De aandacht voor deze thema's valt niet los te zien van het feit dat 85 procent van het gemeentelijk sportbudget 'in accommodaties' zit. Bovendien betreft het complexe vraagstukken waarover nog weinig kennis voorhanden is. Met name waar het gaat om succes- en faalfactoren van het overdragen van het onderhoud en beheer van sportaccommodaties aan verenigingen bestaat een kennislacune. Goed om te melden is overigens dat dit nadrukkelijk één van de thema's is voor aankomend jaar binnen het wetenschappelijk onderzoeksproject 'Sportvoorzieningen en sportdeelname', waarover ook publicaties te verwachten zijn.

Andere te verwachten publicaties met aandacht voor ruimte en accommodaties zijn de *Rapportage Sport 2014* (verschijning eind 2014) en een nieuwe *Sportaccommodaties in beeld* (verschijning eerste helft van 2015, in navolging van de eerste editie die begin 2013 is gepubliceerd). Daarnaast is ook het nodige lokaal, regionaal en mogelijk provinciaal accommodatiegerelateerd onderzoek te verwachten (zie ook hoofdstuk 2). Hiermee is er voldoende om naar uit te kijken voor het komende jaar en kunnen we constateren dat het kennisniveau over ruimte en accommodaties gestaag doorgroeit.

Publicaties

- Bakker, S. & Hoekman, R. (2013). *Ruimte voor sport in Utrecht 2012-2030. Een vraag-aanbodanalyse van buitensportaccommodaties, 2012-2030*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Bakker, S. & Poel, H. van der (2013). *Tennisbanen in Nederland. Een onderzoek naar de voorkeuren van de KNLTB-leden voor de verschillende tennisbanen in Nederland*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Bakker, S., Straatmeijer, J. & Poel, H. van der (2013). *Overheidssteun voor ijsbanen. Een onderzoek naar de mate waarin ijsbanen worden gefinancierd met behulp van overheidssteun*. Utrecht: Mulier Instituut.

- Bakker, S., Werff, H. van der & Hoekman, R. (2014). *Sportdeelname en accommodatiegebruik in Noord-Brabant. Onderzoek naar de huidige en toekomstige sportdeelname en het huidige en toekomstige accommodatiegebruik*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Bouw, M., Petersen, J.W., Klundert, F. van de & Janby, N. (Team Open Ontwerpatelier 2028) (2013). *Sport, Ruimte & Economie. Kansen voor Nederland*. Amsterdam: Team Open Ontwerpatelier.
- Burg, T. van der (2013). *Een analyse van de plannen voor Het Nieuwe Stadion van Feyenoord*. Enschede: Universiteit Twente.
- Etten, T. van (2013). *Het einde van de openbare zwembaden?! De veranderende gemeentelijke waarden vragen om nieuwe organisatiestructuren*. Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut.
- Penninx, N. (2013). *Bewegen met de Sportas Amsterdam*. Amsterdam: Stadsdeel Zuid/Gemeente Amsterdam/Gemeente Amstelveen.
- Scheerder, J., Borgers, J., Vanreusel, B. & Vos, S. (2014). *Geen loopcultuur zonder lichte loopinfrastructuur? Een studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes in Vlaanderen*. Leuven: KU Leuven (Onderzoeksgroep Sport- en Bewegingsbeleid, Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen).
- Verschoor, G. (2014). *De golfbaan in beeld. Jaargang 2014*. Warmond: Van Spronsen & Partners horeca-advies.
- Werff, H. van der & Breedveld, K. (red.), Bakker, S., Kemper, K., Cotterink, M., Mourik, R. van & Henneken, T. (2013). *Zwemmen in Nederland. De zwemsport in al zijn facetten nader belicht*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Masterscriptie

- Groot, D.M. de (2014). "Magic Magnetic: Playground equipment for improving girls' gross motor manipulative skills." Delft: Technische Universiteit Delft, Industrial Design.